

Одштетно поморско право

Појам одштетног права – уређује накнаду поморских штета

Поморска штета – настаје из поморских догађаја током пловидбе

Одговорност – изложеност имовинској санкцији према објективном праву

Врсте одговорности бродара – 1) уговорна и 2) деликтна (вануговорна)

Уговорна одговорност

-појам - одговорност дужника за штету повериоцу услед повреде обавезе у постојећем односу

-случајеви – губитак, оштећење, закашњење ...

Деликтна

- појам - за штету услед противправне радње (деликта)

- случајеви – судар, загађење, усмрћење ...

Уговорна одговорност бродара

Случајеви – 1) за терет (за чување) 2) из теретнице 3) за закашњење 4) у посебним случајевима (ван Хашких правила)

Одговорност за терет

Појам – за губитак или оштећење терета током превоза

Особине: 1) уговорна 2) субјективна 3) ограничена 4) за другог

1) уговорна

-повреде обавезе чувања

-појам губитка – немогућност предаје терета који је примљен

-врсте губитка – потпуни и делимични (мањак)

-појам оштећења – погоршање стања

-узроци г. и о. – природни догађаји и људске радње 3. л. или бродара и његових помоћника

2) субјективна – заснована на кривици бродара, која се претпоставља (обориво)

3) ограничена

-начело ограничености, а неограниченост изузетак

-последица компромиса бродара и корисника у Хашким правилима (претпоставка кривице = ограничење)

-врсте ограничења (по основу) – законско (конвенцијско) и уговорно

4) одговорност за другог (помоћнике)

-основ – 1) узрочност (код нас) 2) кривица у избору, налозима или надзору

-врсте помоћника

а) бродски – капетан и посада (ублажавање одговорности наутичком грешком и пожаром)

б) копнени – агент, слагач

Правни извори – 1) Хашка правила (24) 2) Протокол 68 3) Протокол 79 4) Хамбуршка конв. 78 5) Зтб

Одговорност бродара за терет

Одговорност за чување (губитак и оштећење)

Основ – дужност очувања терета примљеног на превоз

Одговорност “*ex reserpto*” – појачана (стручна) пажња

Ослобођење од одговорности за губит. и оштећ.

-кривица бродара се претпоставља

-терет доказивања одсуства кривице сноси бродар (обарање претпоставке)

-начини доказивања – 1) доказивање узрока штете за који бродар није крив – ризик за непознат узрок сноси бродар 2) доказивање пажљивог поступања, без доказивања узрока – ризик за непознат узрок сноси корисник (оштећени)

Ослобођење од одговорности за чување

Доказивање стварног узрока штете на терету

Најчешћи (општи) разлози ослобођења - 1) виша сила 2) природна својства и мане робе 3) радње корисника

Виша сила

-појам – околност ван делатности штетника; јача од снаге штетника; неодољивост

-разграничење од случаја – околност слабија од штетника; непредвидивост

-режими одговорности – 1) медитеранска права – и случај ослобађа бродара (субјективна одговорност) 2) англиканска – случај га не ослобађа (објективна одговорност)

-терет доказивања узрока на бродару – сноси ризик за непознат узрок

Природна својства и мане терета – стручна пажња и одговорност и за лаку непажњу

Радње корисника превоза (крцатеља, примаоца ...)

-нпр. лош укрцај (искрц.), лоша упутства бродару, накнадни налози, нетачна декларација

-умањење одговорности – делимична кривица корисника

Посебни разлози ослобођења

- најчешћи разлози као општи – прихваћени у свим правима

- посебни разлози – само у неким правима

- посебни разлози у нашем праву:

1) наутичка грешка посаде

* појам – грешка у пловидбеној делатности (управљање бродом и пловидбом)

* трговачка грешка – грешка у руковању теретом (не ослобађа)

* бродар одговара за личну наутичку грешку

2) пожар

* само ако је бродар лично крив за њега

* терет доказивања да није крив на бродару

3) накнадна неспособност брода за пловидбу – бродар одговара само за неспособност на почетку путовања (скривене мане)

4) животиње – само у речној пловидби

Ослобођење по Хашким правилима

Основ - претпоставка кривице бродара

Доказивање

-бродар доказује узрок штете за који није крив

-непознат узрок – бродар одговара (нема ослобођења)

-олакшавање терета доказа – “изузете опасности”

* врсте опасности (преузето из енглеске судске праксе) -

а) виша сила – опасности мора, акти Бога, ратни догађаји, дела јавних непријатеља, пиратерија, побуне, грађански немири, штрајкови, карантинска ограничења

б) случај – наутичка грешка, пожар, скривена мана брода, ако је био способан на почетку путовања, спасавање лица и разумно спасавање имовине, оправдано скретање са пута, својства и мане терета

в) радње корисника – радње крцатеља или власника терета, лоше паковање, лоше ознаке терета

* режим доказивања – доказ да је наведени разлог узрок штете (преваљивање ризика на корисника)

* оправдање – уступак бродарима за претпоставку кривице

Ослобођење по Хамбуршкој конвенцији 1978

Основ – претпостављена кривица бродара (оборива)

Ослобођење – доказивањем разумних мера

Непознат узрок – ризик сноси корисник

Нема изузетих опасности, као у БК 1924

Посебни ослобађајући разлози

- пожар, ако корисник докаже личну кривицу бродара
- ризички својствени превозу животиња
- спасавање лица и само разумно спасавање имовине

Одговорност бродара из теретнице (*ex scriptura*)

Појам – одговорност на основу садржине теретнице према имаоцу, који није наручилац

Појава – кад се теретница разликује од уговора

Случајеви – 1) предаја терета лицу које није ималац теретнице 2) опис терета у теретници различит од оног који се налази на броду

Предаја терета неовлашћеном примаоцу – ако овлашћени прималац не може да га добије од неовлашћеног, има право да тражи накнаду од бродара, као у случају губитка (ограничена одг.)

Предаја терета различитог од описа

-необорива претпоставка губитка или оштећења према 3. савесном лицу

-ослобођење – 1) примедбе на опис у теретници 2) несавесност примаоца 3) позив у теретници на уговор 4) изузете опасности (ако су примењиве)

Одговорност бродара за закашњење

Појам *закашњења* – прекорачење рока превоза и предаје терета примаоцу

Повреда обавезе благовременог превоза

Штете – 1) штета на терету (г. и о.) 2) даљња стварна штета у имовини корисника (нпр. прекид производње) 3) измакла корист (пад цена) 4) промашена сврха путовања (нпр. сајам)

Режими одговорности – 1) бриселски 2) хамбуршки

Бриселски режим

- 1) не уређује изричито
- 2) изузета опасност – оправдано скретање
- 3) спор око тумачења – аналогија и разлог супротности

Хамбуршки режим

- уређује изричито
- основ – као за губитак и оштећење (претпостављена кривица)
- прекорачење уговореног или примереног рока
- претпостављени губитак – прекорачење дуже од 60 дана
- релативна императивност

Наш режим

- 1) бродар одговара
- 2) прекорачење уговореног или примереног рока
- 3) основ и ослобођење – као за губитак и оштећење
- 4) диспозитивност

Посебни случајеви одговорности

Појам – случајеви непокривени БК-ом

Случајеви (искључења из БК) – 1) превоз без теретнице 2) периоди пре укрцаја и после искрцаја 3) палуба 4) животиње

Попуњавање правне празнине – националним правом

Системи попуњавања

1) систем двојства - националним правом одговорност уређена друкчије од БК (англиканска и романска права) – режим грађанског права (нема ограничења)

2) систем јединства – поморски режим и у посебним случајевима (германско, наше право и Хамбр. конв.)

- случај превоза без теретнице – исти режим и кад није издата теретница (повлашћено ослоб., ограничење)

- случај периода пре укрцаја и после искрцаја – систем од “пријема до предаје” терета

- случај палубног превоза – јединствен режим ако је такав превоз изричито уговорен или уобичајен

- животиње – повлашћено ослобођење у речном превозу

Посебан случај по БК – *потајни опасан* терет – бродар га чини безопасним (нпр. баци, искрца) без одговорности

Ограничење одговорности бродара

Појам – одговорност делом имовине штетника или до одређеног износа штете

Начело – ограничена одг.; неограничена изузетак (обрнуто од грађанског права)

Уступак бродарима за претпост. кривице и импер.

Врсте ограничења – законско и уговорно

Законско ограничење

Појам – основ закон одн. конвенц. (57, 76)

Оправдање – 1) велике поморске опасности с обзиром на економску снагу бродара – потреба подела ризика између уговорника 2) мали утицај бродара на капетана по испловљавању 3) капетан бродаров пуномоћник само за поверену имовину у пловидби (брод и возарина)

Оспоравање оправдања

Разлог одржавања начела – економска моћ бродарских земаља

Законско ограничење одговорности

Начини ограничења

-стварно и лично ограничење

-општи (“глобално ограничење”) и посебни начин

-критеријуми – 1) врста одговорности (уговорна и вануговорна) 2) јединица мере (брода или терета) 3) овлашћена лица 4) одштетни захтеви – све телесне и материјалне штете у једном штетном догађају или само за губитак, оштећење и закашњење

Општи начин

-системи ограничења

* медитерански (абандон) – поморска и копнена имовина

* германски (егзекуција) – изврш. само на морској имов.

* енглески – ограничење извршења на делу имовине утврђеном вредносно, а не реално

-примена (енглески систем)

•оснивање фонда – а) факултативност б) писмена изјава пред судом в) забрана пленидбе брода г) по штетном догађају

•овлашћено лице на ограничење - власник брода, бродар, посада и помоћници бродара

•гранични износ

1) Конвенција из 1957

а) телес. штете – 3100 поенкаре франака (65 mg злата 900/1000) по т носивости брода

б) материј. штете – 1000 п.ф.

в) телес. и материј. штете – 3100 п.ф. = 2100+1000 пф; преливање фонда

материјалних штета у фонд телесних штета

*губитак права на ограничење – а) лична кривица одговорног лица б) за смрт и телес. повреду запосленог код бродара

2) ЗТБ и Лондонска конв. – а) тел. шт.:1) брод до 300 t – 1 милион ппв; 2) 300-2000 t – 3.200.000 ппв, 3) 2000-30.000 t – +1.208 ппв по t; 4) 30.000-70.000 t – +906 ппв по t 5) +70.000 t – +604 ппв по t; б) мат. шт. 1/2 износа за тел. шт. в) тел. и мат. шт. – износ за тел. шт., а за мат. шт. пола износа г) преливање

3) Лондонска конв. 1976 – а) проширује круг овлашћених лица (сва одговорна лица) б) неограничен одговорност – намера или крајња непажња одговорног лица

* губитак права на ограничење – а) лична кривица одговорног лица б) за смрт и телес. повреду запосленог код бродара

* намирење

а) само из фонда, а не и из остале имовине одговорног

б) намирење свих тражбина свих оштећених лица

в) мањак у фонду – сразмерно умањење

Посебан начин ограничења

-појам

-особине – а) само уговорна одговорност б) јединица терета в) само бродар г) само за г. о. и закашњ.

-режими

* БК (24) - 100 фунти по колету или другој јединици терета

* два проблема - а) монетарни (фунта) – снижавање границе б) трговачки (колет, контејнер)

* Протокол 68 – решавање проблема

+ монетарни – увођење поенкаре франка

+ трговачки – алтернативни систем (оштећеников избор)

а) по јединици терета – 10.000 пф

б) по kg бруто тежине – 30 пф

в) контејнер – једна јединица терета

* Хамбуршка конвенција 78

а) 835 ппв (SDR) по једин. терета или 2,5 SDR по kg

б) SDR – обрачунска јединица ММФ-а (преручавање у националну

валуту земље суда

в) закашњење – 2,5 возарине < укупна возарина

* ЗТБ

а) губитак (оштећ.) – 666,67 по јединици терета

б) нема алтернативе по kg

в) дефиниција јединице терета – 1) комад, колет 2) mt, m³ или друга мера по којој је уговор. возар.

г) контејнер – 1) опис садржине у теретници – јединица из описа 2) нема описа – цео контејнер је јединица

д) закашњење – возарина за закаснили терет

Неограничена одговорност

Појам – целом имовином за сву штету

Изузетак – само у прописаним случајевима

Случајеви

• тешка кривица бродара

- намера и груба непажња
- само лична бродарева тешка кривица, а не и капетана и посаде (ограничење)

2) декларација вредности терета – до декларисаног износа

-у теретници

-оборива претпоставка – бродар доказује нижу стварну вредност

-БК - једностран правни посао крцатеља, а бродар може само да повиси возарину

-ЗПУП – уговор бродара и крцатеља (пристанак бродара)

Уговорно ограничење одговорности

Појам – основ уговор

Екскулпационе клаузуле (егзогенерација) – клаузуле о искључењу или већем ограничењу одговорности него по закону

Допустивост (пуноважност) клаузула

Јача економска моћ бродара – наметање клаузула (уговор по приступу)

Судска пракса – неуједначена (бродарске и корисничке земље)

Уједначавање права – релативна императивност

•БК – општа забрана изуговарања и набрајање забрањених клаузула: а) клаузула осигурања б) снижавање испод 100 фунти в) пребацивање доказног терета на крцатеља г) клаузуле намарности

2) ХК 78 – изричита релативна императивност

3) ЗПУП – релативна императивност, уз 4 изузетка: 1) периоди пре почетка укрцаја и после завршетка искрцаја 2) закашњење 3) палуба 4) животиње